

КАДРЫ ПРАМЫСЛОВАСЦІ І НАВУКОВА-ТЭХНІЧНЫ ПРАГРЭС У САВЕЦКАЙ БЕЛАРУСІ ЯК ЭЛЕМЕНТ ПАТРЫЯТЫЧНАГА ВЫХАВАННЯ СПЕЦЫЯЛІСТАЎ Ў ТЭХНІЧНЫМ УНІВЕРСІТЭЦЕ

І. А. Пушкін

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт харчовых і хімічных тэхналогій, г. Магілёў, Рэспубліка Беларусь

Для сучаснага развіцця Рэспублікі Беларусь з'яўляецца важным фарміраванне канкурэнтаздольнага інавацыйнага прамысловага комплексу, якому ў сучасным свеце належыць значная роля ў развіцці нацыянальнай эканомікі, забеспячэнні эканамічнай і гуманітарнай бяспекі краіны, фарміраванні навукова-тэхнічнага патэнцыялу. Пераўтварэнні і мадэрнізацыя прамысловага комплексу патрабуюць адпаведных кадраў на ўсіх яго ўзроўнях. Неабходна забеспячэнне прамысловага комплексу Беларусі кадрамі з улікам патрэбнасцей развіцця высокатэхналагічных і навукаёмістых вытворчасцей і павышэння канкурэнтаздольнасці традыцыйных відаў эканамічнай дзейнасці.

Гэтага немагчыма дасягнуць без аналізу і ўсебаковага вывучэння шляхоў эканамічнага развіцця Беларусі ў розныя гістарычныя перыяды, паколькі сучасны прамысловы комплекс Рэспублікі Беларусь сфарміраваны на базе папярэдніх перыядаў гістарычнага развіцця краіны. У прыватнасці, у другой палове ХХ ст., калі Савецкая Беларусь пачала займаць вядучыя пазіцыі ў эканоміцы СССР. Комплекснае асвятленне ролі кадраў прамысловасці Беларусі ў савецкі перыяд і на сучасным этапе развіцця, дазваляе праз сродкі дысцыплін сацыяльна-гуманітарнага профілю адначасова фарміраваць патрыятызм і прафесійныя кампетэнцыі ў спецыялістаў – выпускнікоў тэхнічных універсітэтаў.

Адным з элементаў патрыятычнага выхавання з'яўляюцца прыклады ўдзелу спецыялістаў у навукова-тэхнічнай творчасці перыяду савецкай мадэрнізацыі беларускай эканомікі напярэдадні абвясчэння дзяржаўнага суверэнітэту.

У 1971 г. толькі на прадпрыемствах і ў арганізацыях мясцовай прамысловасці БССР у тэхнічнай творчасці ўдзельнічалі 3 137 чал. За гэты час укаранілі ў вытворчасць 2 976 рацыяналізатарскіх прапаноў (рацпрапаноў) і 20 вынаходстваў з гадавым эканамічным эфектам 2 361,1 тыс. руб. Заданне па эканоміі ад укаранення вынаходстваў і рацпрапаноў выканалі на 113,3 % [4, арк. 50-53]. У Гродзенскай вобласці на працягу першай паловы 1970-х гг. укаранілі 52 тыс. рацпрапаноў і вынаходстваў з эканамічным эфектам звыш 50 млн. руб. [5, арк. 10] Актыўна ўдзельнічалі ў рацыяналізатарскай рабоце на прамысловых прадпрыемствах Гомельскай вобласці. Напрыклад, у 1970 г. на Светлагорскім заводзе штучнага валакна механік круцільнага цэха А. Шалаеў падаў 11 рацпрапаноў, намеснік начальніка кіслотнага цэха А. Раманаў падаў 19, а механік халадзільна-кампрэсарнага цэха з азотна-кіслароднай усталёўкай А. Карамазін падаў 9 рацпрапаноў [11, арк. 13].

У Віцебскай вобласці за 1971–1974 гг. толькі рацыяналізатарамі Оршы і Барані было пададзена і ўкаранёна 12 618 рацыяналізатарскіх прапаноў і 162 заяўкі на меркаваныя вынаходствы з эканамічным эфектам у суме 8,8 млн. руб. За 1974–1975 гг. у Гомельскай вобласці ўнеслі больш за 21 000 рацыяналізатарскіх прапаноў, якія былі накіраваны на паляпшэнне арганізацыі працы і вытворчасці. Прамысловыя прадпрыемствы Магілёўскай вобласці за 1975–1976 гг. укаранілі больш 150 мерапрыемстваў па механізацыі і аўтаматызацыі вытворчасці, перадавой тэхналогіі і выпуску новых відаў тавараў [10, с. 237].

Актыўна ўдзельнічалі ў тэхнічнай рэканструкцыі прамысловых прадпрыемстваў і студэнты тэхнічных вышэйшых навучальных устаноў, у тым ліку нашага ўніверсітэта (у той час Магілёўскага тэхналагічнага інстытута). Толькі ў 1980–1981 гг., пад час практыкі, студэнты спецыяльнасці “Машыны і апараты харчовых вытворчасцей” падалі 13 рацпрапаноў, накіраваных на ўдасканаленне тэхналагічных працэсаў механізацыі працаёмкіх аперацый. Студэнткі І. Варанцова і К. Тамкова прапанавалі змяніць канструкцыю механізма

прыціску носьбітаў аўтамата для разліву малака ў папяровыя пакеты, што дазволіла скараціць страты малака і міжрамонтныя прастоі. У перыяд перадыпломнай практыкі студэнты спецыяльнасці “Тэхналогі кансервавання” падалі 6 рацпрапаноў, спецыяльнасці “Тэхналогія брадзільных вытворчасцей” удзельнічалі ва ўкараненні 5 сваіх рацпрапаноў на Віцебскім піўным і лікёра-гарэлачным заводах. Студэнты спецыяльнасці “Тэхналогія і арганізацыя грамадскага харчавання” распрацавалі і ўкаранілі ў вытворчасць 10 новых страў і інш. [7, с. 42]

За 1976–1980 гг. у прамысловасці БССР было пададзена 542,8 тыс. рацпрапаноў і заявак на вынаходствы, эканамічны эфект ад іх выкарыстання склаў 594,9 млн руб. [2, с. 388] Па справаздачах за 1980 г., колькасць вынаходнікаў і рацыяналізатараў у рэспубліцы складала 158,8 тыс. чалавек, з іх 101 тыс. у прамысловасці. За 10 папярэдніх гадоў тут выкарысталі 792,3 тыс. вынаходстваў і рацыяналізатарскіх прапаноў, эканомія ад іх склала 483,7 млн руб. [1, с. 396] У 1981–1985 гг. толькі на Гродзенскім ВА “Азот” укаранілі 38 распрацовак 45 вынаходстваў [6, арк. 10].

Безумоўна, былі і недахопы. Вынікі рацыяналізатарскай дзейнасці наватараў маглі быць значна большымі і эфектыўнымі. Галоўнай перашкодай было тое, што, развіваючыся на экстэнсіўнай аснове, прадпрыемствы былі мала ўспрымальнымі да радыкальнай мадэрнізацыі вытворчасці, яе тэхнічнага пераўзбраення. У арганізацыі работы было шмат бюракратычнай валакіты. Адміністрацыя фабрык і заводаў не заўсёды аказвала належную дапамогу ў укараненне тэхнічных навін. У 1978 г. на прамысловых прадпрыемствах рэспублікі і ў іншых арганізацыях не было выкарыстана звыш 20 тыс. прынятых рацпрапаноў. Да таго ж у тэхнічнай творчасці пераважалі дробныя распрацоўкі [2, с. 388]. Так, у 1986 г. на Аршанскім заводзе плаўленых сыроў было пададзена 17 рацыяналізатарскіх прапаноў з эканамічным эфектам толькі 2,1 тыс. руб. [10, с. 238]

Трэба выкарыстоўваць назапашаны вопыт, улічваць памылкі і пралікі. Аналізаваць вопыт кадровай палітыкі структур дзяржаўнага кіраўніцтва і прамысловых прадпрыемстваў. Так, праблемы навукова-тэхнічнага прагрэсу, тэхнічнай рэканструкцыі прадпрыемстваў краіны абмеркаваліся на нарадзе ў ЦК КПСС 11.06.1985 г. У той жа месяц яе вынікі разгледзеў партыйна-гаспадарчы актыў БССР, які зацвердзіў мерапрыемствы па паскарэнні навукова-тэхнічнага прагрэсу. Прадугледжвалася аб’наўленне тэхнікі, асноўных вытворчых фондаў, укараненне сродкаў аўтаматызацыі і вылічальнай тэхнікі, паскоранае развіццё ва ўсіх галінах гаспадаркі цэхаў і ўчасткаў па выпуску сродкаў механізацыі і аўтаматызацыі, мадэрнізацыі абсталявання, актывізацыі тэхнічнай творчасці працоўных. Рэалізаваць гэта ў БССР у поўным аб’ёме не атрымалася. У 1986 г. кожная шостая рацыяналізатарская прапанова не знаходзіла прымянення. Больш за палову вынаходстваў праходзілі ўкараненне ў тэрмін ад 3 да 10 гадоў [1, с. 397, 546]. Адбывалася нават такое. На ВА “Гомсельмаш” распрацавалі 35 новых канструктыўных рашэнняў, а паскарэннем іх укаранення ў вытворчасць вымушана была займацца спецыяльная камісія ЦК КПБ [3, арк. 70].

Фактычны і аналітычны матэрыял аб кадровай палітыцы органаў дзяржаўнай улады, фарміраванні і ўдасканаленні кадровага складу прамысловасці, сістэме падрыхтоўкі кадрў, уплыве навукова-тэхнічных і вытворчых фактараў, эканамічнай кан’юктуры на працэсы фарміравання беларускай мадэлі сацыяльна-эканамічнага інавацыйнага развіцця краіны і дасягненні беларускай эканомікі ў 1945–2019 гг. выкарыстоўваецца пры правядзенні лекцыйных і семінарскіх заняткаў, арганізацыі самастойнай працы студэнтаў па дысцыплінах “Гісторыя беларускай дзяржаўнасці”, “Асновы кіравання інтэлектуальнай уласнасцю”, “Правое забеспячэнне бізнесу”, “Правое забеспячэнне гаспадарчай дзейнасці” [8; 9; 10].

Такім чынам, выкладанне ведаў аб прамысловым развіцці Беларусі і актыўным удзеле спецыялістаў у тэхнічнай мадэрнізацыі прадпрыемстваў актуалізуе ў навучэнцаў і выпускнікоў павагу да гістарычнага мінулага свайго народа, гонар за яго дасягненні, актывізуе дзейнасць па стварэнню новага і прагрэсіўнага, садзейнічае фарміраванню патрыятызму і прафесійных кампетэнцый, практычных навыкаў, неабходных і дастатковых

для вырашэння і выканання грамадскіх, сацыяльна-прафесійных і асабовых задач, функцый выпускнікоў тэхнічных устаноў вышэйшай адукацыі.

Спіс крыніц і літаратуры

1. Гісторыя Беларусі. У 6 т. Т. 6. Беларусь у 1946–2009 гг. / Л. Лыч і інш.; рэд. калегія: М. Касцюк (гал. рэд.). – Мінск: Современная школа, Экоперспектива, 2011. – 728 с.
2. Нарысы гісторыі Беларусі: У 2-х ч. Ч. 2. / А. П. Касцюк, І. М. Ігнаценка, У. І. Вышыньскі і інш.; Інстытут гісторыі АНБ. – Мінск: Беларусь, 1995. – 560 с.
3. Письмо Совета Министров БССР от 13.02.1987 г. в ЦК КПБ “О положении дел на ПО “Гомсельмаш” // Дзяржаўны архіў Гомельскай вобласці. – Ф. 1174. Воп. 8. Спр. 2014.
4. Приказ Министерства местной промышленности БССР “Об итогах работы по рационализации и изобретательству за 1971 год и мерах по улучшению её в 1972 г. на предприятиях местной промышленности БССР” // Дзяржаўны архіў Магілёўскай вобласці. – Ф. 2827. Воп. 1. Спр. 526.
5. Протокол XVI Гродненской областной партийной конференции, 18-19.12.1975 г. // Дзяржаўны архіў грамадскіх аб’яднанняў Гродзенскай вобласці (ДАГАГр). – Ф. 1. Воп. 1. Спр. 1098.
6. Протокол XX Гродненской областной партийной конференции, 20–21.12.1985 г. // ДАГАГр. – Ф. 1. Воп. 1. Спр. 1543.
7. Пушкин, И. А. Исторический очерк создания и деятельности Могилёвского государственного университета продовольствия / И. А. Пушкин // 35 лет Могилёвскому государственному университету продовольствия / редкол.; В. А. Шаршунов (пред.). – Минск: Изд. центр БГУ, 2009. – С. 2–53.
8. Пушкін, І. А. Асновы кіравання інтэлектуальнай уласнасцю: метадычныя рэкамендацыі да семінарскіх заняткаў для студэнтаў усіх спецыяльнасцей / І. А. Пушкін. – Магілёў: БДУТ, 2024. – 16 с.
9. Пушкін, І. А. Гісторыя беларускай дзяржаўнасці: канспект лекцый / І. А. Пушкін. – Магілёў: БДУТ, 2024. – 152 с.
10. Пушкін, І. А. Кадровы патэнцыял прамысловасці ўсходніх рэгіёнаў БССР (1944–1991) : манаграфія / І. А. Пушкін, А. Р. Агееў. – Магілёў : БДУТ, 2022. – 302 с.
11. Справка о состоянии подбора, расстановки и воспитания кадров на Светлогорском заводе искусственного волокна на 1970 г. // Занальны дзяржаўны архіў у г. Жлобін. – Ф. 81. Воп. 1. Спр. 468.

УДК 378.147

РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ УСТНОЙ РЕЧИ ЧЕРЕЗ ВИЗУАЛИЗАЦИЮ ИНФОРМАЦИИ ПРИ ОБУЧЕНИИ СТУДЕНТОВ НЕЯЗЫКОВЫХ ВУЗОВ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

Н.Г. Романова

Белорусский государственный университет пищевых и химических технологий, г. Могилёв, Республика Беларусь

В контексте современного подхода к образовательному процессу, который ориентирован на развитие ключевых компетенций студентов и их подготовку к требованиям современного общества и рынка труда, определяются основные векторы подходов к подготовке будущих специалистов. А именно, компетентностный подход, который включает развитие как базовых, так и специализированных компетенций; подход практической ориентированности, предполагающий активное вовлечение студентов в реальных проектах, связанных с их будущей деятельностью; индивидуализация обучения, позволяющая адаптировать учебный процесс под конкретные запросы каждого студента; внедрение